

Antimodernismus, postmodernismus a východiska dalších cest

Všechny hlavní tendence od přelomu padesátých a šedesátých let 20. století více či méně relativizovaly modernistické pojetí umění jako jediného modelu „pravé tvorby“. Rozvíjely se multidisciplinární projevy se zapojením diváka, pozornost se zaměřila na vnímání, přidala se nová média, videa. Mísily se druhy umění, vysoké a nízké, skutečnost a fikce, využívalo se existujících „jazyků“ minulého umění v nových kontextech. Důraz se kladl na komunikaci. Pro mnohé autory přestala být podstatná estetická složka, jejich díla byla spíš produktem moderní civilizace.

Akční umění, performance

John Cage, Merce Cunningham, Robert Rauschenberg

Stále se zvětšující propast mezi konvenčním uměním a žitou realitou chtěly vedle pop artu překlenout také experimentální a multidisciplinární projevy snažící se zároveň aktivně zapojit do dění samotného diváka. Podstatný byl reálný čas, zřejmá inspirace divadlem. Začátky jsou spojeny s Johnem Cagem (1912-1992), který pořádal již od roku 1952 performance (nazýval je Theater Piece) kombinující výtvarné umění, hudbu, tanec a další akce, kde spolupracoval mj. s R.

Rauschenbergem. Slavná je jeho skladba 4.33, zaznamenávající absenci hudby. Je opakem hry, není to negace, vymezuje hranice skladby, všechny zvuky v tomto rámci do ní patří. Nové provedení zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=rDgHUj8sJaQ>

I
TACET
II
TACET
III
TACET

NOTE: The title of this work is the total length in minutes and seconds of its performance. At Woodstock, N.Y., August 29, 1952, the title was 4' 33" and the three parts were 33", 2' 40", and 1' 20". It was performed by David Tudor, pianist, who indicated the beginnings of parts by closing, the endings by opening, the keyboard lid. However, the work may be performed by any instrumentalist or combination of instrumentalists and last any lengths of time.

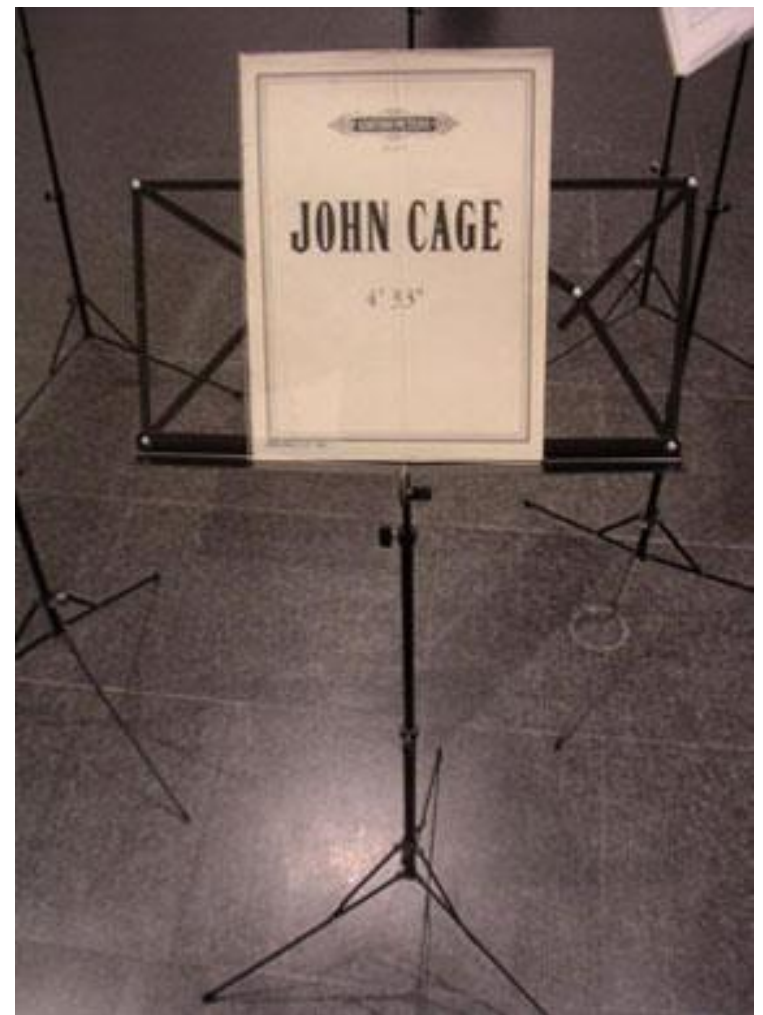
THE MOVEMENTS MAY

AFTER THE WOODSTOCK PERFORMANCE A COPY IN PROPORTIONAL NOTATION WAS MADE FOR IRWIN KREMER. IN IT THE TIMELENGTHS FOR IRWIN KREMER
OF THE MOVEMENTS WERE 30" 2'23" and 1'40". IF

JOHN CAGE

30"
2'23"
1'40"

1/2
1/2
2/24

John Cage, 4.33, 1952

6777

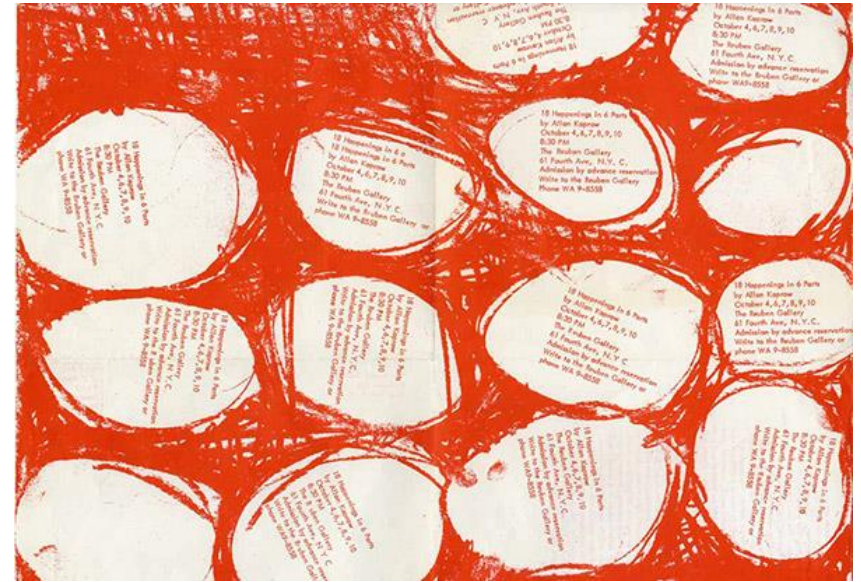
Robert Rauschenberg,
Konstrukce pro skladbu
Minutiae, 1954

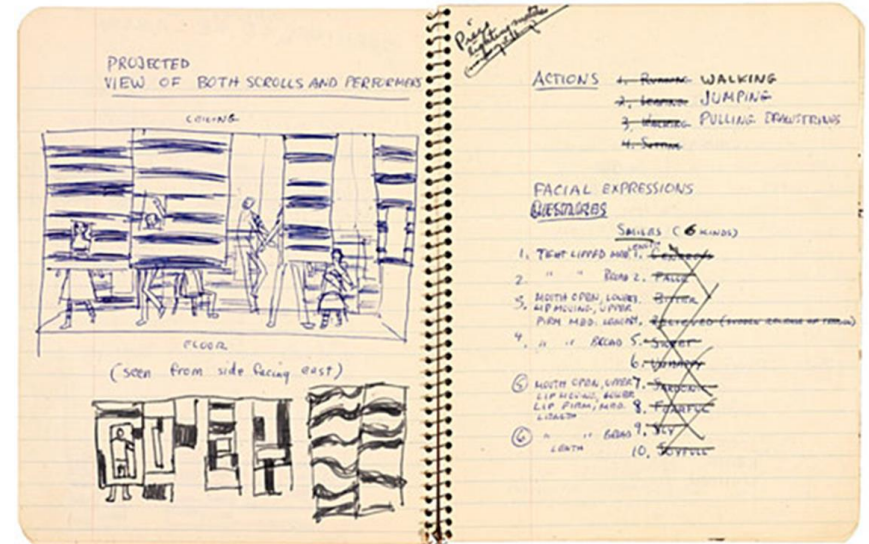
Performance Paříž, 1961
Variace V, New York, 1965

Happening

Cageovu myšlenku rozvinul Allan Kaprow (1927-2006). Organizoval kolektivní akce propojující vizuální a akustické vjemy, nazýval je happeniny; happening je označením specifického, připraveného (!), heterogenního představení. První (18 happeninguů v šesti částech: v 6 dnech po každé 3 happeniny ve 3 prostorech vymezených stěnami z umělé hmoty) se konal v New Yorku, 1959 a zahrnoval simultánně provozované promítání, hudbu a různé zvuky, řeč, tanec, pantomimu. Diváci měli lístky na urč. místa v urč. prostorech a sledovali děj (mačkání pomerančů, malování, orchestr na dětské nástroje, pantomima...). I když bylo připraveno, dominoval dojem spontánnosti. Diváci se přemísťují, jsou součástí happeningu. Nemohou ale vidět vše, jsou vždy v jedné chvíli jen na jednom místě.

Allan Kaprow, 18 happenings v 6 částech, 1959
 pozvánka a skica

Allan Kaprow, 18 happeningů v 6
částech, 1959

Fluxus

Mezinárodní dosah pak mělo hnutí programově zaměřené proti institucionalizaci umění Fluxus, které založil George Maciunas (1931-1978). V jeho rámci byla uspořádána řada festivalů v Americe i Evropě s koncerty nové hudby, anti-hudby, happeningy, body artem, aj. První festival Fluxu se konal roku 1962 ve Wiesbadenu v Německu, účastnil se ho např. Nam June Paik; k Fluxu se přidávali další tvůrci jako např. Joseph Beuys, Yoko Ono, Volf Wostell, Ben Vautrier aj.

Georges Maciunas
Manifest hnutí Fluxus,
1963

sonderdruck fluxus 2-3-11'63 maciunas manifest

Manifesto:

2. To affect, or bring to a certain state, by subjecting to, or treating with, a flux. "*Fluxed* into another world." *South.*
3. *Med.* To cause a discharge from, as in purging.

flux (flüks), *n.* [OF., fr. L. *fluxus*, fr. *fluere*, *fluxum*, to flow. See FLUENT; cf. FLUSH, *n.* (of cards).] 1. *Med.*
a A flowing or fluid discharge from the bowels or other part; esp., an excessive and morbid discharge: as, the bloody *flux*, or dysentery. **b** The matter thus discharged.

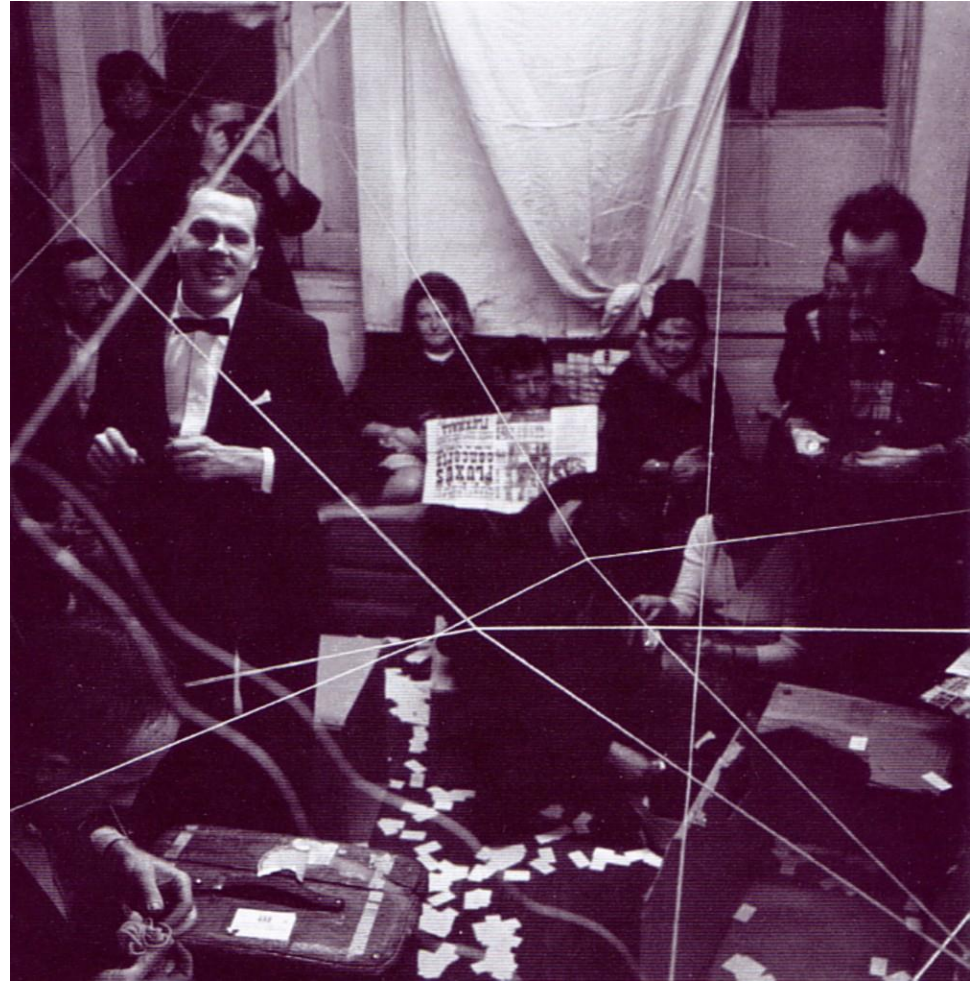
Purge the world of bourgeois sickness, "intellectual", professional & commercialized culture, PURGE the world of dead art, imitation, artificial art, abstract art, illusionistic art, mathematical art, — PURGE THE WORLD OF "EUROPANISM"!

2. Act of flowing: a continuous moving on or passing by, as of a flowing stream; a continuing succession of changes.
3. A stream; copious flow; flood; outflow.
4. The setting in of the tide toward the shore. Cf. REFLUX.
5. State of being liquid through heat; fusion. *Rare.*

PROMOTE A REVOLUTIONARY FLOOD AND TIDE IN ART,
Promote living art, anti-art, promote NON ART REALITY to be fully grasped by all peoples, not only critics, dilettantes and professionals.

7. *Chem. & Metal.* **a** Any substance or mixture used to promote fusion, esp. the fusion of metals or minerals. Common metallurgical fluxes are silica and silicates (acidic), lime and limestone (basic), and fluorite (neutral). **b** Any substance applied to surfaces to be joined by soldering or welding, just prior to or during the operation, to clean and free them from oxide, thus promoting their union, as rosin.

FUSE the cadres of cultural, social & political revolutionaries into united front & action.

Koncerty Fluxu:
Wiesbaden, 1962
New York, 1964
New York, 1965

Cut Piece, 1965, Yoko Ono

<https://www.youtube.com/watch?v=IYJ3dPwa2tl>

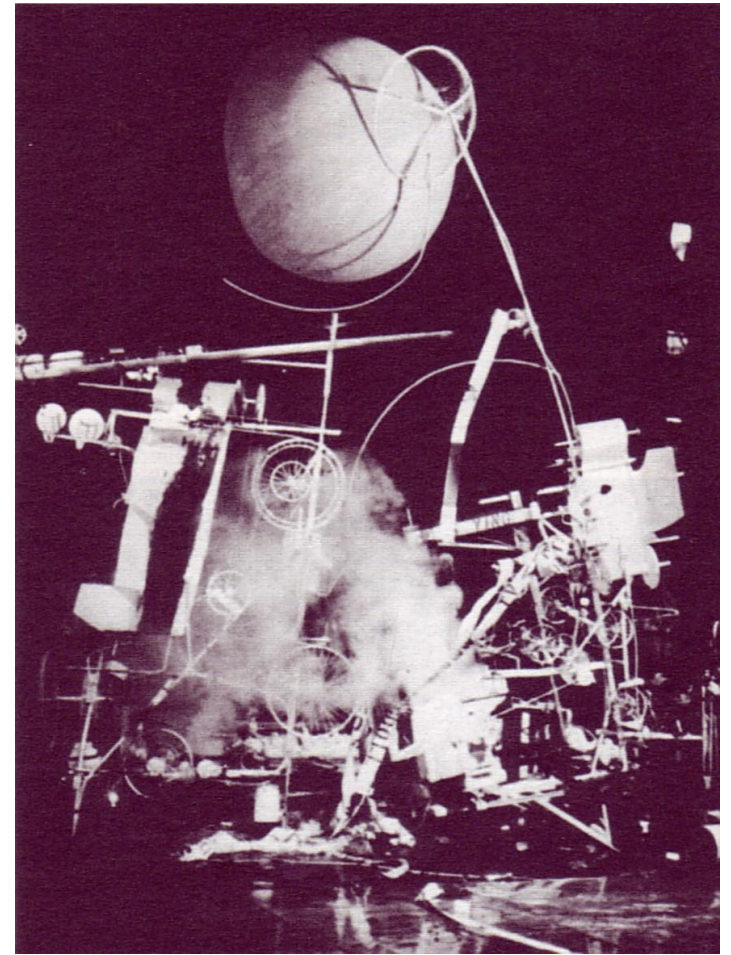
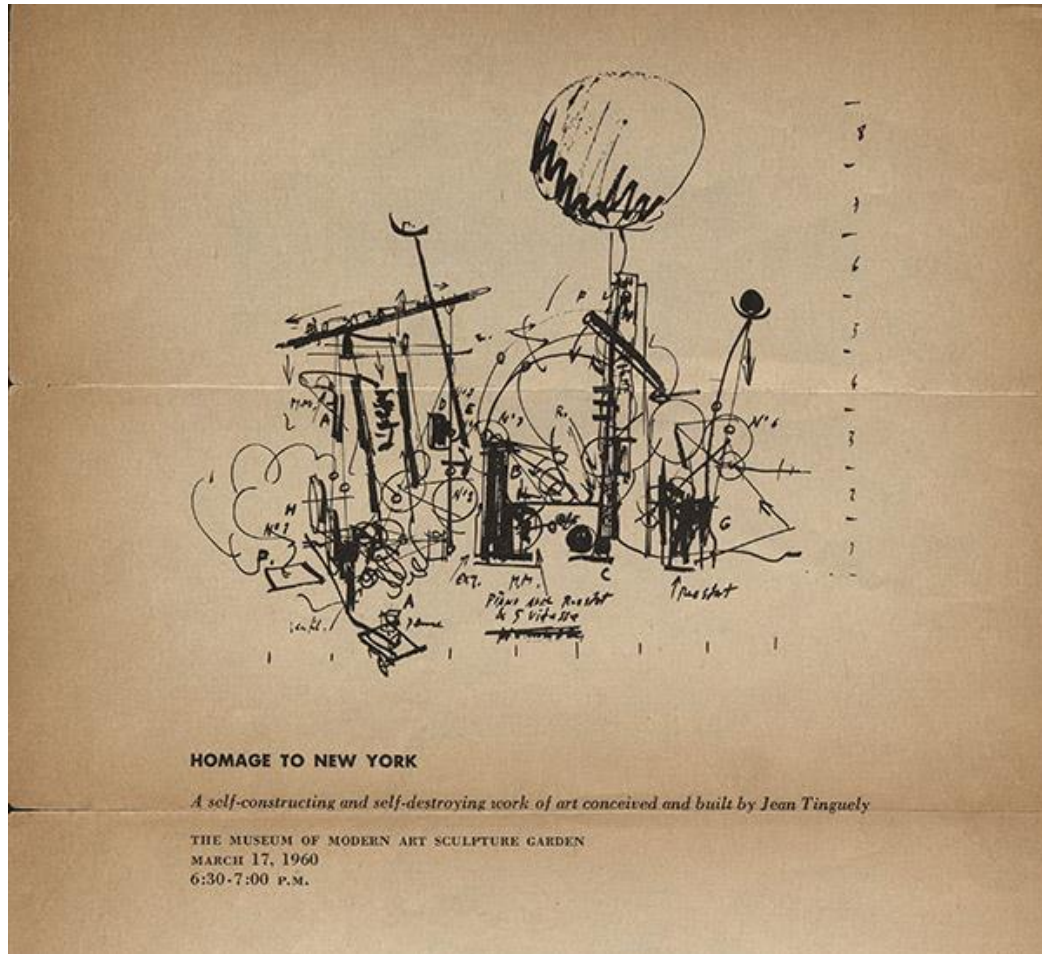
Pohyb, dynamika, kinetismus

Navazuje se na experimenty 20. a 30. let (Naum Gabo, L. Moholy-Nagy, u nás Pešánek).

Tvorba namířena proti staticnosti a neměnnosti, často se využívá důmyslná moderní technika, př. u monumentálních futuristických projektů Nicolase Schöffera. Pohyb zapojují dále př. Jean Tinguely, členové německé skupiny Zero nebo francouzské skupiny GRAV.

Výstava Le Mouvement,
Paříž, 1955

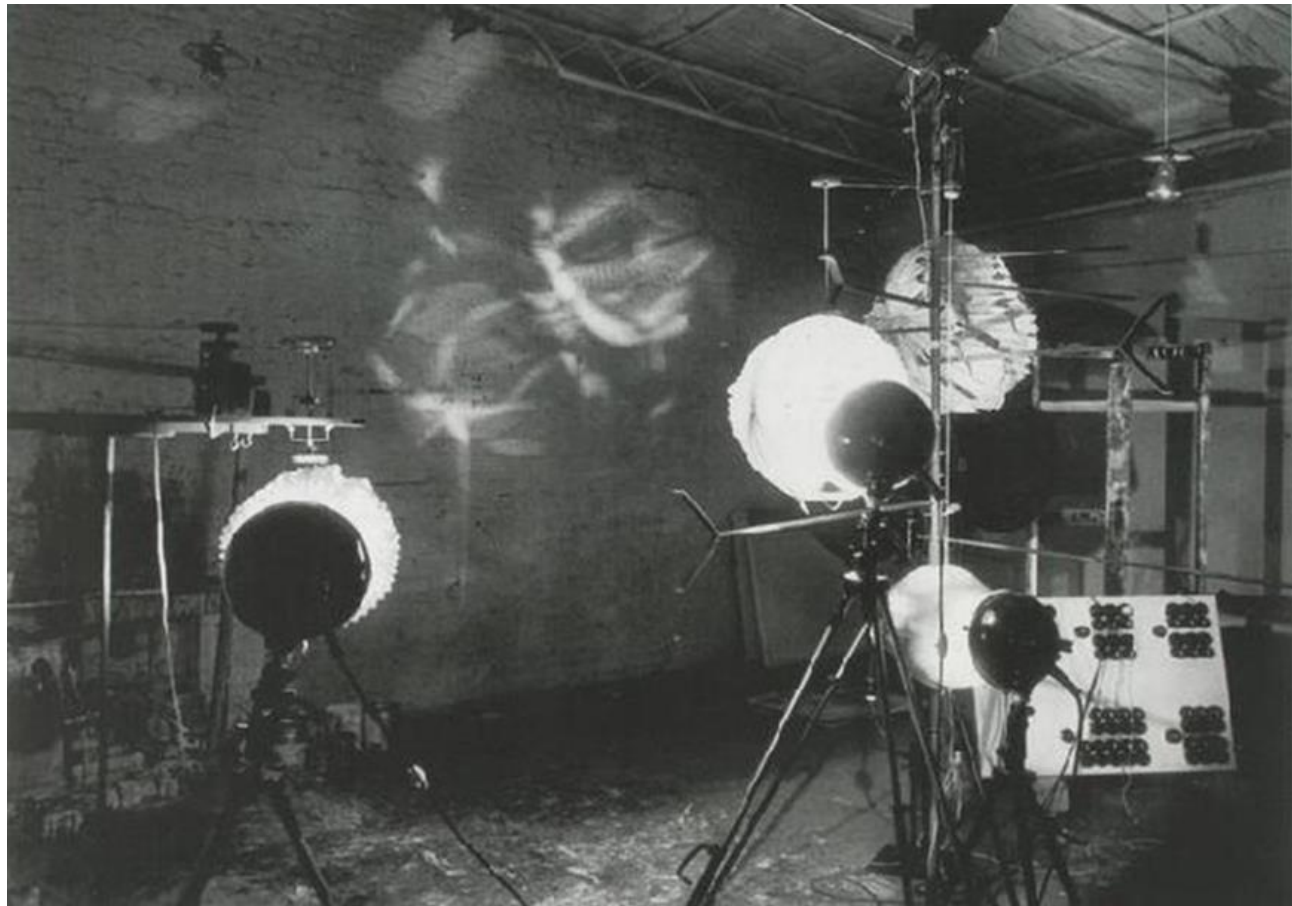
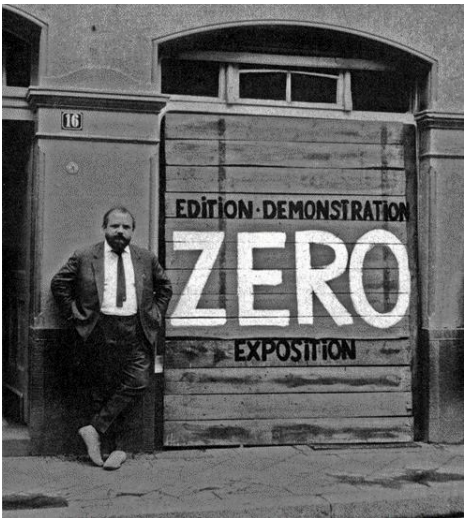
Jean Tinguely, Pocta New Yorku, 1960

<https://www.youtube.com/watch?v=0MqsWqBX4wQ>

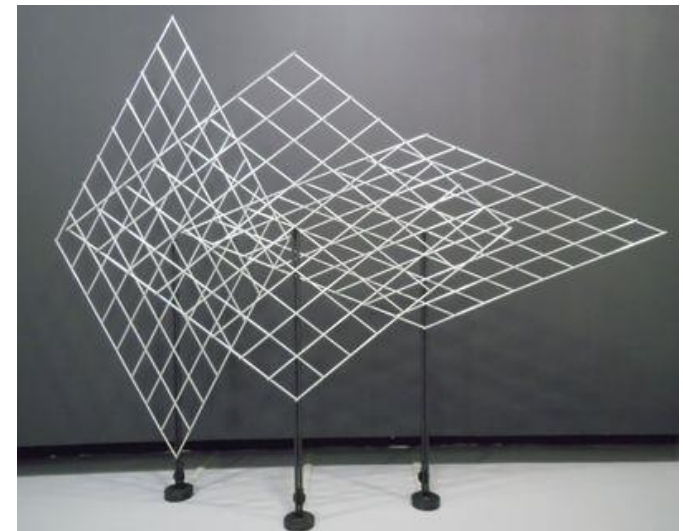
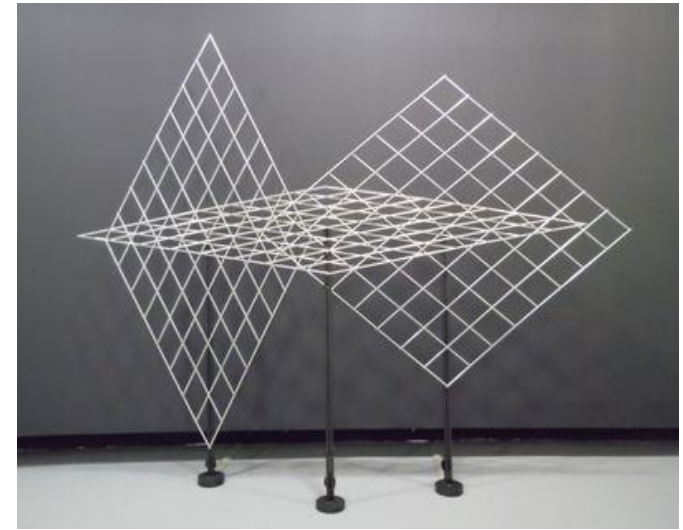
Nicolas Schöffer,
Kybernetická věž v Liège,
1961, např.zde:

[https://www.youtube.com/
watch?v=WqikgeQnG4g](https://www.youtube.com/watch?v=WqikgeQnG4g)

Skupina Zero, výstava v Düsseldorfu, 1961
 Plakát na výstavu skupiny Zero, New Vision
 Centre Gallery, Londýn, 1964 Otto Piene,
 Archaický světelný balet, 1958

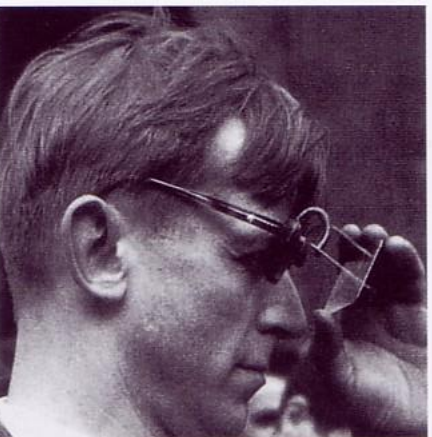
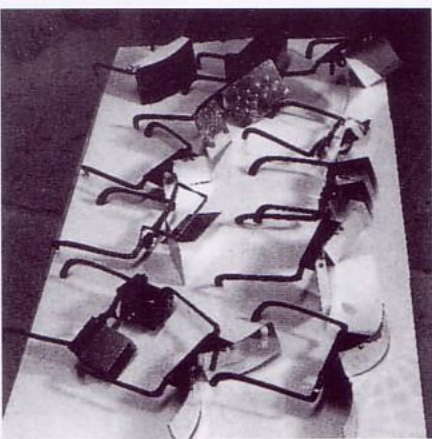

GRAV (Groupe de recherche
d'art visuel):

Julio Le Parc, Kontinuální světlo
(mobil), 1967

François Morellet, Tři vzájemně
se deformující mřížky, 1965

GRAV,
Brýle pro jiné
vidění, 1965

Nová média

V šedesátých letech umění ovlivnil rozvoj elektronických technologií, rozšíření televize jako masové média. Hovoří se o nových médiích (i když tento termín – ostatně i jako jiná označení – není zcela přesný). Díla nových médií spočívají v nestabilním pohyblivém vizuálním obrazu, který je vytvářen v každé chvíli percepce. Průkopníky v této oblasti byli německý umělec Wolf Vostell (1932-1998), který od roku 1958 do svých instalací začleňoval svítící televizní obrazovky, a Nam June Paik (1932-2006), jenž od počátku šedesátých let manipuloval s televizním signálem. Od roku 1965 začal používat videokameru, s video využíval také Andy Warhol (př. Outer and Inner Space, 1965, kdy herečka mluví se svým obrazem v TV).

NOVÁ MÉDIA:

Wolf Vostell, Cycle Black Room, 1958, 1963

Elektronická dekoláž: Happening Room, 1968

Nam June Paik, manipulace s TV obrazem, 1963

Zen pro TV, 1963

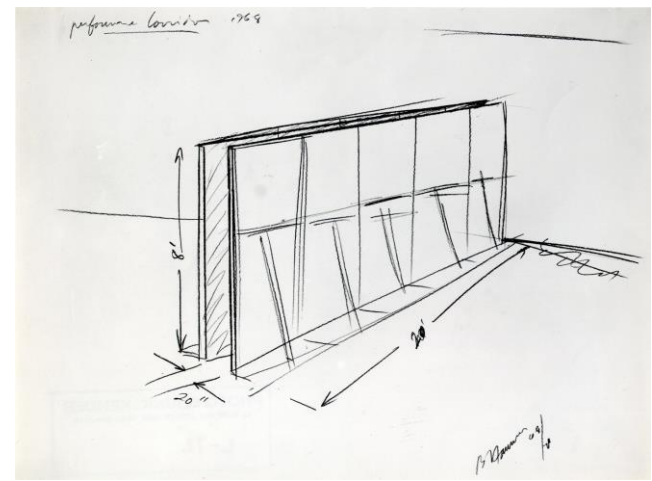
TV Magnet, 1965

FILM A VIDEO:

Andy Warhol, Vnější a vnitřní prostor, 1965

viz <https://www.youtube.com/watch?v=pB8lesKwf5Q>

Bruce Nauman,
Koridor, 1970, d. 10 m, 2
monitory

Bruce Nauman, Lip Sync, 1969

<https://www.youtube.com/watch?v=hbT9GGJdKOs>

Tony Oursler, Instalace 1996

<https://www.youtube.com/watch?v=hi9QOGT-TSE>

Projekce: Stromová a Kouřová tvář

Video

Video umožňuje daleko pohotovější a bezprostřednější práci s obrazem, než jakou disponuje film; jeho škála možností a manipulací pohyblivé obrazu je obrovská. Video je okamžitě opakovatelné, schopné přenášet, vyžaduje jiné vnímání než film. (Do devadesátých let pak spadá rozšíření počítačových technologií a rozvoj internetu, v nichž mizí rozdíl mezi realitou a obrazem, vytváří se virtuální realita, využívá se možnosti interaktivních zásahů. Bill Viola se zaměřuje na základní lidské prožitky, často pracuje s polaritami (narození – umírání; oheň – voda) nebo s proměnami času (zpomalování). Tématem bazénu je obraz a odraz, zastavený pohyb, dva odlišné světy, relativizace vnímáním jsou možné i další symbolické významy.

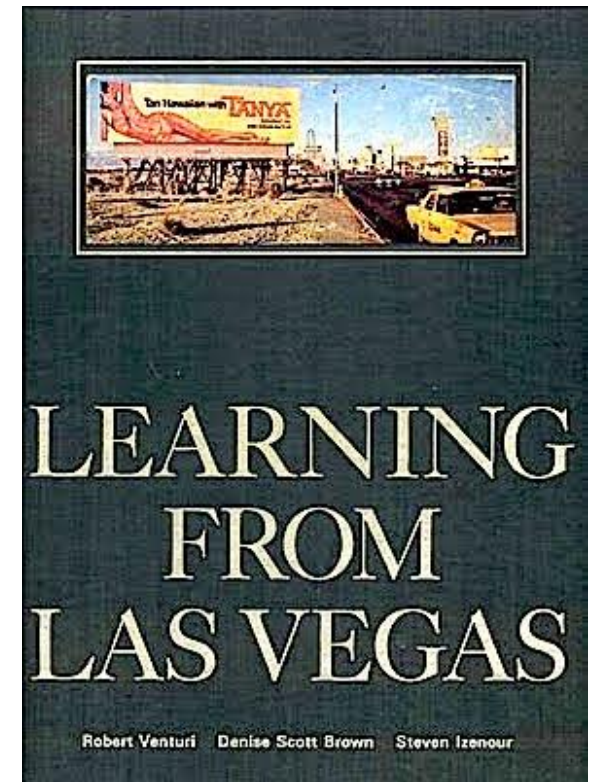
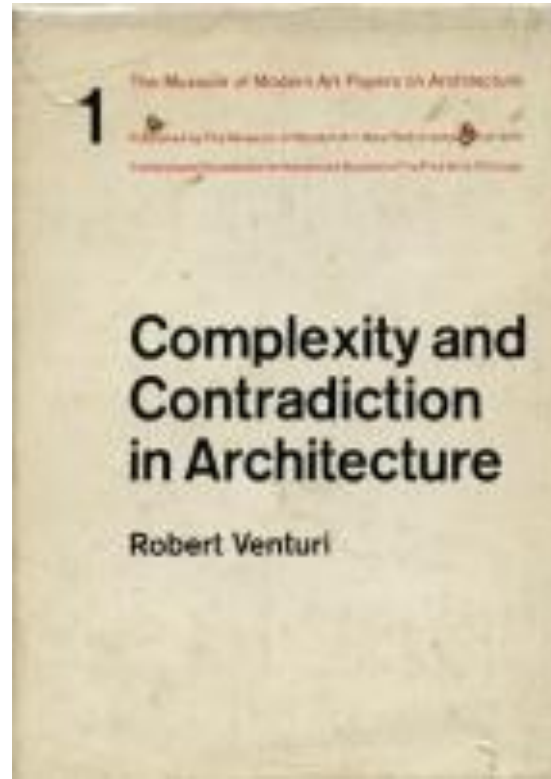
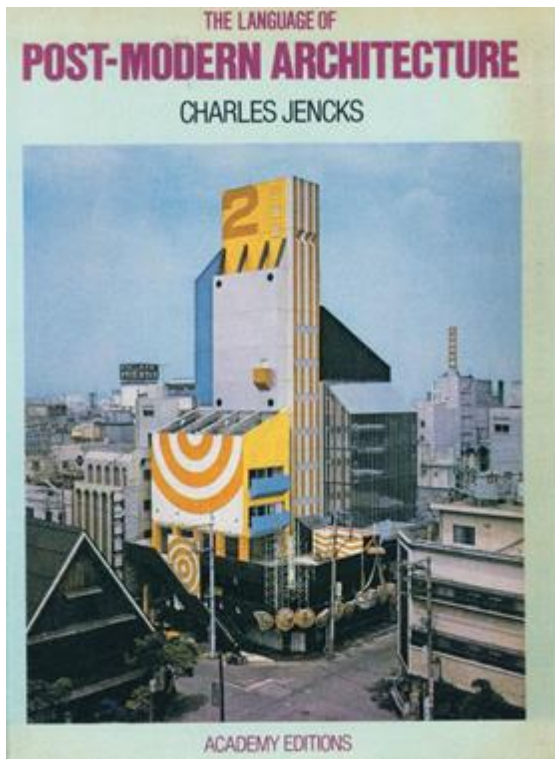
Bill Viola, The Reflecting Pool, 1977-79

<https://www.youtube.com/watch?v=GHdX7sApIMc>

Postmoderní umění

Není nový styl, spíš jiný způsob reagování na realitu. Posmoderna popírá lineární vývoj, univerzální dějiny, neexistuje pro ni žádný závazný model tvorby. Místo originality moderny využívá práce s jazyky i motivy minulých děl (simulakrum, apropriace). Charakteristická je pluralita, fragmentace, diskontinuita, mísení heterogenních částí, zájem o „hraniční“ oblasti. Důraz se neklade na formu, nýbrž na kontext. Důležité jsou texty architektů.

V první fázi nastává „návrat k obrazu“. (jako reakce na konceptualismus): němečtí Neue Wilde, italská Transavantgarda. Malíři čerpají z minulosti, roli hraje exprese, vracejí se k archetypální symbolice, domácí tradici.

Charles Jencks, The Language of Post-Modern Architecture,
1977

Robert Venturi, Complexity and Contradiction in Architecture,
1966, česky 2003

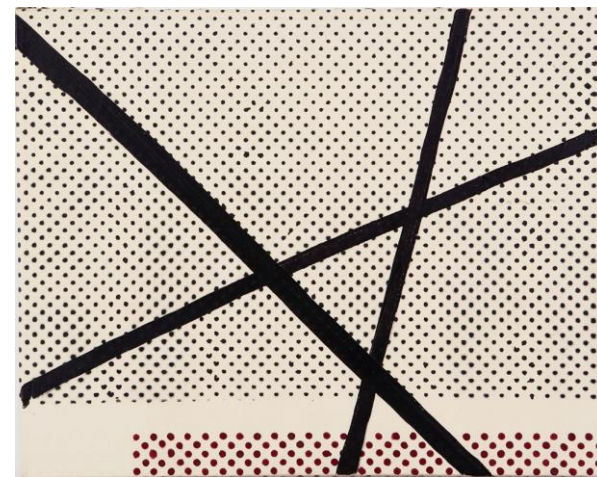
Learning from Las Vegas, 1972

Německý okruh Neue Wilde:

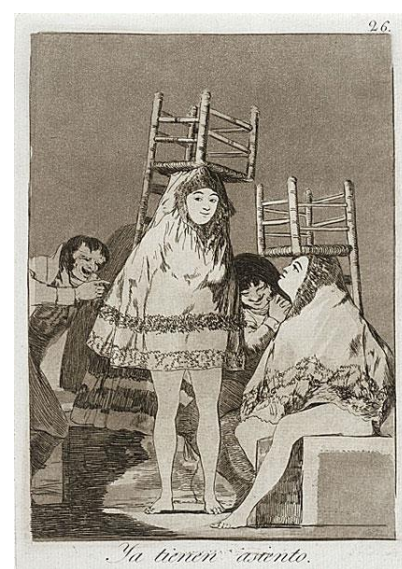
George Baselitz, Les vzhůru nohama, 1969, ol.pl. 250x190cm

Mužský akt/Lahev, diptych, 1977, 2 x 250 x 170

Sigmar Polke, Bez názvu (Dvojportrét), 1963/64, ol.pl.
128x194cm

Bez názvu (Konstruktivistický), 1968, ol.pl. 40 x 50 cm

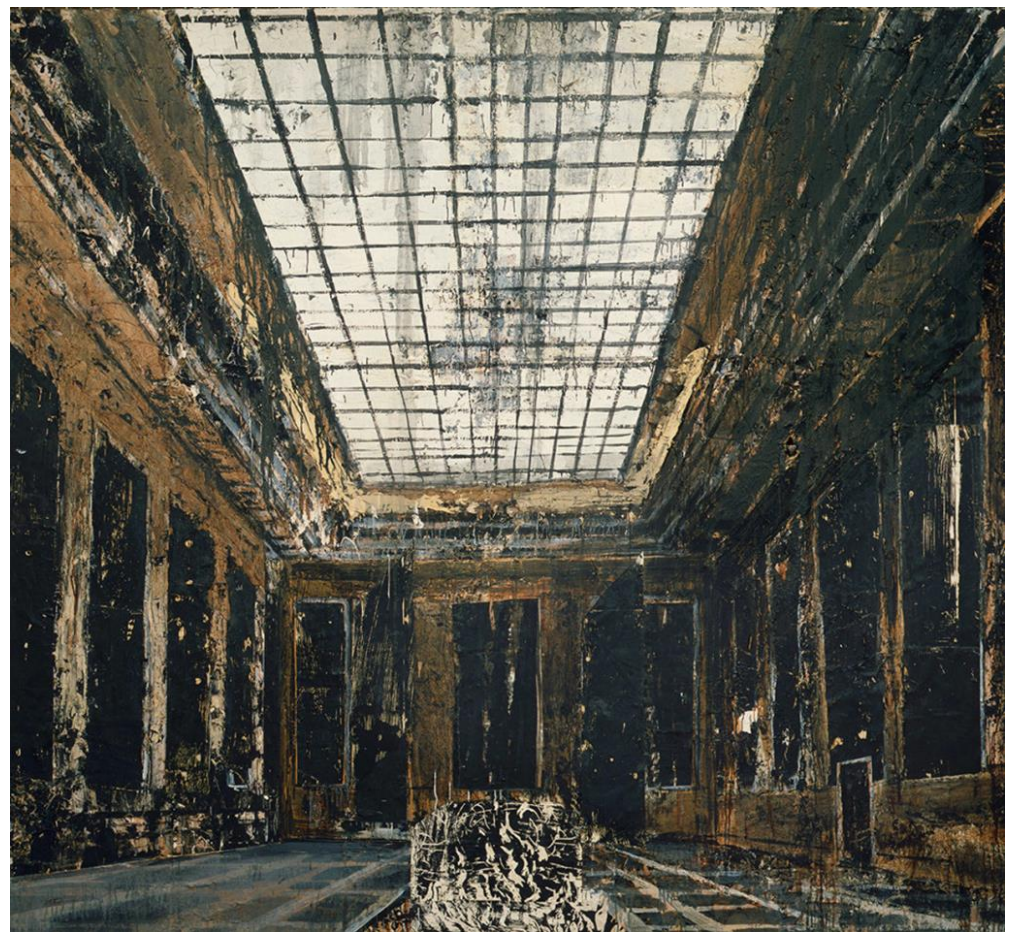
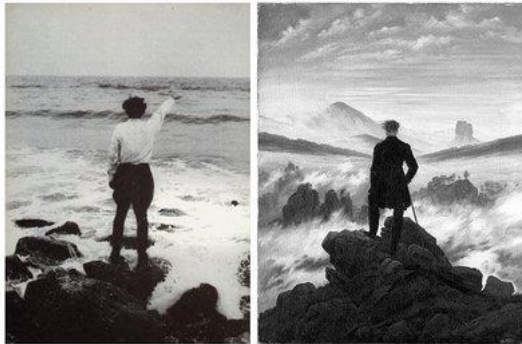
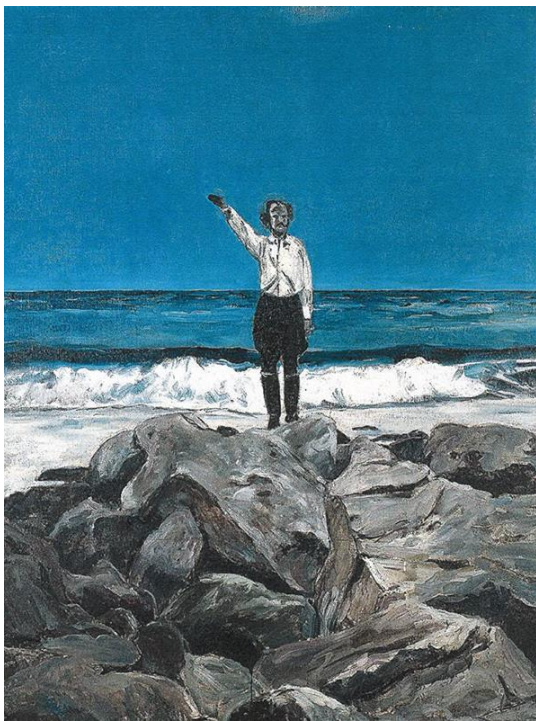

Sigmar Polke, Tak sedíte správně, 1982, ol.tkanina
200x180cm

Gerhard Richter, Rodina Schmidtova, 1964, ol.pl. 125x130cm
Strýc Rudi, 1965, ol.pl. 87x50cm

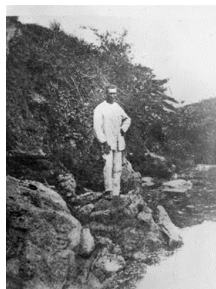

Anselm Kiefer, Bez názvu (U moře), 1969/70,
ol.pytl. 155x120cm; foto z cyklu Okupace, 1969
Interiér, 1981, ol.akryl, pap.pl. 288 x 311 cm

Anselm Kiefer, Margarete, 1981, 280 x 380 cm

Italská Transavantgarda:
Francesco Clemente,
V ústech, 1983-84
Mimmo Paladino, Bez
názvu, 1982
Enzo Cucchi, Rimbaud v
Hararu, 1985

Citace a apropiace

Polke parafrázuje Goyu a Maxe Ernsta (Týden laskavosti) a další vizuální zdroje, vrství jazyky malby. Ještě výrazněji aplikuje směs různých zdrojů, fragmentů, jazyků americký malíř David Sale. Předstupněm jeho maleb jsou koláže a asambláže, Sale řadí vedle sebe disparátní prvky bez jakékoliv hierarchie, nevytváří nějaký ucelený obraz. Nejde mu o prolínání vysokého a nízkého, ale o ponechání všech prvků v jejich absolutní rovnosti.

David Salle, Staré lahve, 1995, ol.akryl,pl. 245x325cm

David Salle, Komedie, 1995, ol.akryl,pl. 245x366cm

Peter Blake, Setkání (Dobrý den, pane Hockney) 1981-83

Russel Connor, Znalci a ta věc, 1992

Fotografie

Typickým médiem se stává fotografie. V raných pracích americké fotografky Cindy Sherman (1954) jsou použity vizuální kódy typické pro americké komerční filmy z padesátých let. Snímky předvádějí autorku v rolích neexistujících filmů, tváří se jako by byly reálné, ale skutečná předloha (film) nikdy nevznikla. Taková záměna obrazu a reality se označuje jako simulakrum.

Diskutovaným principem je také originalita. Sherrie Levine (1947) přefotografovala z knihy reprodukce snímků (např. Walkera Evanse z roku 1936) a uvedla je pod svým jménem, tedy jako vlastní dílo. Stejný princip je popsán v povídce Jorge Luise Borghese Autor Quijota Pierre Menard. Rozvádí se otázka stejného a jiného, hra s významy a kontextem vzniku díla.

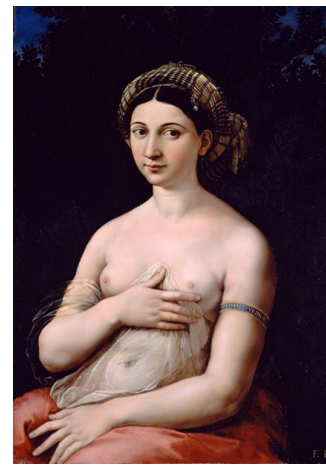

Cindy Sherman, *Untitled Film Still #15* (top left). In a shoot that an endeavoring copywriter might coyly title, *Cheesecake povera/cheesecake royale*, Sherman's foundation in European cinema, along with its commercial promotion in North America, is underscored in a picture that embodies both the earthy tramp and the screen goddess in one take. Sherman's fashion choices evoke the 1950s, the heyday of the pinup, when such entrepreneurial stars as (left to right) Barbara Nichols, Gina Lollobrigida, Gloria Grahame, Anita Ekberg, and Brigitte Bardot graced not just the covers and the centerfolds of the international movie and glamor magazines, but also such esteemed news weeklies as *LOOK*, *LIFE*, *Newsweek*, and *Time*.

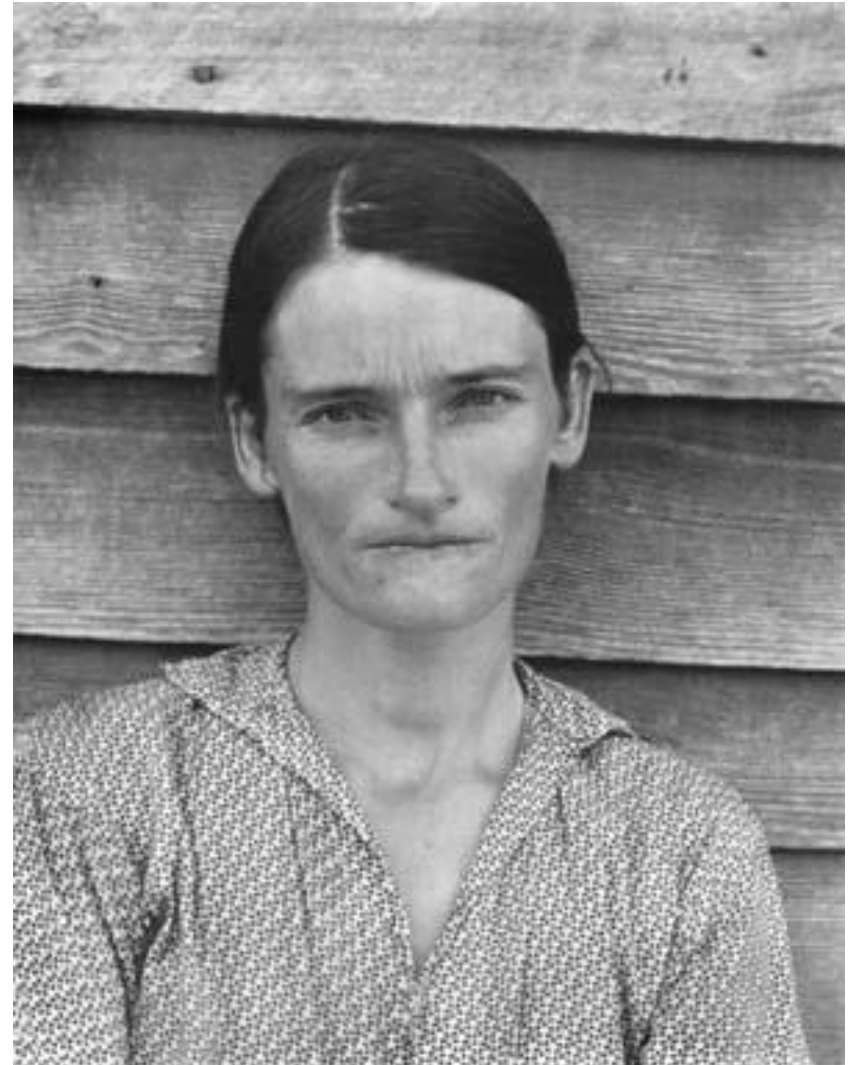
Cindy Sherman, Untitled Film Stills, 1977-1980

Cindy Sherman, Untitled
Film Stills, 1977-1980

Cindy Sherman, Bez názvu, 1990

Sherrie Levine, podle Edwarda Westona, 1980
podle Waltera Evanse, 1980